

ในสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่เลวร้ายที่ประเทศไทยประสบอยู่ในช่วงปี พ.ศ. 2540 ประกอบกับในปัจจุบันกลไกตลาดมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่สูงขึ้น ทำให้เกิดการแข่งขันที่มากขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ จนทำให้รัฐวิสาหกิจบางแห่งประสบภาวะขาดทุนต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องปรับรูปแบบการทำงานของตนทั้งด้านคุณภาพและราคาเพื่อรองรับการแข่งขันที่ทวีความรุนแรง แนวทางประการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาที่รัฐบาลได้นำเสนอก็คือการดำเนินการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ โดยกระบวนการเปลี่ยนแปลงเจ้าของทั้งหมดหรือบางส่วนในรัฐวิสาหกิจจากที่เคยเป็นส่วนของรัฐและนิติบุคคลมหาชนทั้งหลายให้กลายเป็นส่วนของคน ทั้งเอกชนในประเทศและต่างประเทศ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์อย่างน้อยสามประการคือการลดพันธะและความช่วยเหลือทางการเงินของรัฐต่อรัฐวิสาหกิจ การได้เงินตราต่างประเทศเข้าเป็นเงินทุนของรัฐจากการขายความเป็นเจ้าของในรัฐวิสาหกิจ และประการสุดท้ายก็คือการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้กับรัฐวิสาหกิจนั้นๆ

แนวคิดในการแปรรูปรัฐวิสาหกิจไม่ใช่เรื่องใหม่ที่เพิ่งเริ่มเกิดขึ้น หากแต่ได้มีมาตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2525 – 2526 ในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์แล้ว และในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติสามฉบับสุดท้ายก็ได้กล่าวถึงความพยายามดำเนินกระบวนการแปรรูปรัฐวิสาหกิจไว้อย่างค่อนข้างชัดเจน และรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยที่บริหารประเทศต่อเนื่องกัน ก็ได้มีส่วนผลักดันนโยบายและแปรรูปรัฐวิสาหกิจมาทั้งสิ้น แต่ความตื่นตัวอย่างแท้จริงในการดำเนินการเพื่อการแปรรูปรัฐวิสาหกิจได้เริ่มต้นขึ้นอย่างจริงจังเมื่อประมาณปีพ.ศ.2539-2540 ภายหลังจากที่ได้ข้อยุติในการทำความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (GATS)

การดำเนินกระบวนการแปรรูปรัฐวิสาหกิจของรัฐบาลที่มีกระทรวงการคลังเป็นผู้รับผิดชอบ ดำเนินการอย่างจริงจังนี้ ได้เป็นไปท่ามกลางเสียงคัดค้านจากบรรดาคณะกรรมาธิการแรงงานของพนักงานรัฐวิสาหกิจ พรรคการเมืองฝ่ายค้านและสื่อมวลชนจำนวนมากไม่น้อยและดูเหมือนว่า

นับวันกระแสการคัดค้านต่อต้านการแปรรูปรัฐวิสาหกิจก็ยิ่งทวีความรุนแรงและก่อให้เกิดผลกระทบทางการเมืองต่อเสถียรภาพของรัฐบาลมากยิ่งขึ้น โดยประเด็นหลักของการคัดค้านที่มีการนำเสนอก็คือ การแปรรูปรัฐวิสาหกิจเป็นการขายสมบัติของชาติและเป็นการเปิดโอกาสให้ต่างชาติเข้ามามีส่วนในการกำหนดชะตาชีวิตของคนไทยในกิจการสาธารณูปโภคที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชน โดยไม่มีข้อจำกัดนอกจากนั้นยังมีประเด็นการคัดค้านในเรื่องการที่ประชาชนจะถูกกดขี่เอารัดเอาเปรียบในกิจการสาธารณูปโภค โดยนักเลงลงทุนต่างชาติกับการที่พนักงานรัฐวิสาหกิจจำนวนมากจะต้องถูกปลดออกจากงานเมื่อมีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจนั้นๆ ตามมาอีกด้วย

สถานการณ์ที่มีทั้งความพยายามผลักดันกระบวนการแปรรูปและการต่อต้านคัดค้านการแปรรูปรัฐวิสาหกิจบนจุดยืนและเหตุผลของแต่ละฝ่ายดังที่กล่าวมาแล้วได้สร้างความสับสนและไม่แน่ใจในหมู่ประชาชนถึงความถูกต้องเหมาะสมของการดำเนินการนโยบายดังกล่าวเป็นอย่างยิ่งและความพยายามในการอภิปรายหรือการโต้แย้งหักล้างการดำเนินการดังกล่าวเท่าที่ปรากฏก็ดูยังไม่มีความชัดเจนนัก เพราะยังคงวนเวียนอยู่ในกรอบของ ผลดีและผลเสีย ของการดำเนินการแปรรูปรัฐวิสาหกิจเฉพาะที่ได้กล่าวมาแล้วนั่นเอง

งานวิจัยฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อทำให้ทราบถึงแนวคิดในการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนถึงข้อวิเคราะห์เกี่ยวกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจในรูปแบบต่างๆ ทั้งในเชิงบวกและลบ และเพื่อเสนอต่อรัฐบาลสำหรับใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจ โดยมีผลประโยชน์สูงสุดของประชาชนเป็นบรรทัดฐาน

Economic crisis in Thailand during 1997 in conjunction with tremendous changes in technology and market mechanisms attributed to higher competition both locally and globally to the extent that many state-owned enterprises (SOEs) experienced operating losses in a row.

It appears that the restructuring of price and service quality is imperative. "Privatization" of some specific SOEs with a partial or the whole ownership change to the local or foreign investors was one of the countermeasures. Expected benefits are:

1. Reduction of public debt
2. Increase in foreign investment
3. Productivity improvement.

"Privatization" is not new to policymakers. Since 1982, during Prime Minister Prem Tinsulanon period, the consecutive three National Economic and Social Development plans were clearly specific to the privatization, and every later government continued promoting the privatization policy until the recent year of 1996 after "GATS" agreement was signed by the government, the policy implementation was commenced.

The privatization under Ministry of Finance was eventually protested by SOEs labor unions, opposition political parties and most of the media. The anti-privatization campaign seemed intensely growing to the extent that it affected the government stability.

The key issue claimed against the said policy is the concern about the sale of critical national assets especially to the foreigners who are prone to cultivate profit from these basic infrastructure services with monopoly status. Moreover, potential employee layoff is also another concern.

Both supporting and protesting groups stand firm on their own propositions and continue confusing the public throughout the country. The discourse cannot be clearly settled and still circles around the issues of pros and cons of the SOEs privatization.

This research was conducted to obtain a better understanding of privatization philosophy and to analyze its impact assessment in order to propose the government with suggestions in the implementation of privatization policy with the optimal benefit to Thai citizen.